

Fond za humanitarno pravo

HIcIndexOut: 133-F133280

Beograd, 07.03.2018.

Suđenja za ratne zločine u svetlu ustavnih amandmana

Ministarstvo pravde objavilo je 22. januara 2018. godine radni tekst kojim su predviđene izmene Ustava u odredbama koje uređuju rad pravosuđa. Fond za humanitarno pravo (FHP) ukazuje da se predloženim izmenama Ustava umanjuje dostignuti nivo nezavisnosti sudija, odnosno samostalnosti tužilaca, da se samo izmešta postojeći politički uticaj na pravosuđe sa Narodne skupštine na Visoki savet sudstva preko „istaknutih pravnika“ koji ulaze u njihov sastav i samostalno imaju većinu prilikom donošenja odluka, kao i da se uvode instituti i institucije preko kojih izvršna vlast može neposredno vršiti politički uticaj na izbor sudija i tužilaca. Imajući u vidu dosadašnji rad Tužilaštva za ratne zločine (TRZ) i odeljenja Višeg suda u Beogradu za ratne zločine koji karakteriše mali broj optužnica, neprocesuiranje srednje i visokorangiranih pripadnika vojske i policije, odsustvo političke podrške suđenjima i odugovlačenje postupaka, FHP smatra da će predloženi amandmani na Ustav samo doprineti da se ovakav način rada nastavi zahvaljujući političkom pritisku koji će dolaziti od strane drugačijeg sastava Visokog saveta sudstva i nesudskih tela koja gotovo da dobijaju sudska ovlašćenja.

FHP ukazuje da, osim što će se usvajanjem predloženih amandmana pogoršati rad celokupnog pravosudnog sistema Srbije, iz ugla postupaka za ratne zločine naročito su problematična tri rešenja:

1. Uvođenje Pravosudne akademije kao ustavne kategorije iz čijih redova se jedino mogu birati buduće sudije i tužioci u srpskom pravosuđu. Uzimajući u obzir da se Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (članovi 10 i 14v) zahteva da se prilikom raspoređivanja ili upućivanja u Odeljenje Višeg suda prednost daje sudijama koji poseduju stručna znanja i iskustvo iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava, kao i da se okrivljenima odnosno osumnjičenima u ovim postupcima dodeljuju advokati koji, između ostalog, poseduju potrebna znanja i iskustvo iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i ljudskih prava, otvara se pitanje da li su polaznici pravosudne akademije uopšte osposobljeni da u nekom trenutku postanu nosioci sudijskih ili tužilačkih funkcija u postupcima za ratne zločine. Imajući u vidu da programom obuke polaznika Pravosudne akademije nije adekvatno ili gotovo uopšte obuhvaćena oblast međunarodnog humanitarnog prava, FHP ukazuje da tako obučeni polaznici neće moći da odgovore zadacima u postupcima za ratne zločine. Uskraćivanje prava sudijskim i tužilačkim saradnicima koji već rade u specijalizovanim odeljenjima da ravnopravno konkurišu na sudijska i tužilačka mesta predstavljalo bi korak unazad u radu ovog dela pravosudnog sistema.

Pored toga, prostor za uticaj izvršne vlasti na izbor budućih sudija i tužilaca ostavljen je i u odredbama Zakona o pravosudnoj akademiji po kojem je Upravni odbor pravosudne akademije ovlašćen da vrši preliminarnu selekciju polaznika početne obuke za buduće sudije i tužiloce, iz

Fond za humanitarno pravo

čijih redova bi se kasnije birali nosioci ovih funkcija. Na taj način, obesmišljava se uloga Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaca koji za nosioce pravosudnih funkcija mogu birati samo one kandidate koji su završili obuku na akademiji, a čiju selekciju je prethodno izvršio upravni odbor Pravosudne akademije kao nesudsko telo. Posrednim isključivanjem Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaca kao organa koji bi morali da budu nezavisni prilikom izbora najboljih kandidata za nosioce funkcija u sudovima i tužilaštvima utiče se i na rad specijalizovanog tužilaštva i suda za ratne zločine jer se onemogućavanjem da izaberu nosioce funkcija van kruga korisnika početne obuke Pravosudne akademije, dovodi u pitanje kvalitet rada budućih sudija i tužilaca ovih delova pravosudnog sistema. Kada se tome doda i potpuni izostanak njihove obuke u pogledu međunarodnog humanitarnog prava, van svake sumnje se može uočiti da će pravosuđe Srbije samo regresirati kada je reč o suđenjima za ratne zločine.

2. Neposredan pritisak na rad sudija predstavlja i rešenje po kojem će ministar nadležan za pravosuđe moći da pokrene disciplinski postupak i postupak razrešenja sudija i predsednika sudova. Iako je odredbom člana 64 Zakona o sudijama u stavu 1 propisano da inicijativu za razrešenje sudije može podneti svako lice što uključuje i ministra nadležnog za pravosuđe, podizanje ovog prava nadležnog ministra na nivo Ustavne odredbe nema nikakvu drugu svrhu do uvođenja još jednog kanala preko kojeg bi izvršna vlast mogla da vrši pritisak na pravosudne organe. FHP podseća na [izjavu](#) bivšeg predsednika Republike Srbije datu dnevnom listu „Politika“ kada je ukazao tadašnjem tužiocu za ratne zločine Vladimiru Vukčeviću „malo razmisli šta on to kopa po Srbiji“ koja je predstavljala najdrastičniji vid uticaja na rad TRZ. Imajući u vidu ovakva dosadašnja iskustva u specijalizovanom veću za ratne zločine gde je pritisak na rad sudija i tužilaca dolazio direktno iz vrha predstavnika izvršne vlasti, ovakvo rešenje bi predstavljalo samo legalizaciju već postojećeg neprihvatljivog mešanja u rad pravosuđa.

3. Ustavnim amandmanima je posebno pogoršan položaj tužilaca koji se reflektuje i kroz mogućnost trajnog premeštaja zamenika javnog tužioca u drugo javno tužilaštvo bez njegove saglasnosti, čime se otvara prostor za kažnjavanje onih zamenika tužilaca koji nisu spremni da trpe političke pritiske izvršne vlasti. FHP posebno ukazuje na položaj zamenika tužilaca u TRZ-u kojima će, zahvaljujući ovom predlogu izmena Ustava, posao koji trenutno obavljaju biti još više otežan. Imajući u vidu činjenicu da suđenja za ratne zločine predstavljaju posebno osetljive postupke, da se stalno mora insistirati na tome da je potrebno istraživati i procesuirati zločine koje su izvršili pripadnici vojske i policije Republike Srbije, kao i voditi postupke protiv visoko rangiranih oficira koji se i danas nalaze u redovima vojske ili policije, uloga svakog nosioca tužilačke funkcije u ovom odeljenju ima veliki značaj, posebno u svetlu njegove samostalnosti u vršenju te funkcije. Sa druge strane, različite vrste pritisaka na rad TRZ koji se ogledaju u zahtevima da se [procesuiraju zločini nad Srbima](#), potom ranije pomenuta izjava prethodnog Predsednika Srbije u vezi sa radom tadašnjeg tužioca Vladimira Vukčevića i slična postupanja nosilaca izvršne vlasti, nužno su zahtevala da buduće rešenje koje bi trebalo da nose amandmani na Ustav mora ići u pravcu, ne samo samostalnosti tužilaštva, već i njihove nezavisnosti po ugledu na položaj sudija. Umesto da pisci Ustavnih amandmana naprave iskorak u tom pravcu, ipak su odlučili da ionako nezavidan položaj tužilaca još više unazade.

Fond za humanitarno pravo

FHP ističe da je osnovna ideja amandmana na Ustav trebalo da bude unapređenje položaja sudija i tužilaca koje se ogleda kroz veći stepen nezavisnosti i samostalnosti, lišavanje političkog uticaja na bilo koji način od strane zakonodavne, a posebno i izvršne vlasti, kao i osiguranje zaštite prava građana pred sudom. Imajući u vidu postojeće stanje u TRZ-u i specijalizovanom veću Višeg suda u Beogradu koje se manifestuje kroz izostanak političke podrške za procesuiranje ratnih zločina, višegodišnje trajanje sudskih postupaka, izostanak optužnica protiv visokorangiranih počinilaca ratnih zločina izvršenih na prostoru bivše Jugoslavije, kao i izostanak samostalnih istraga, van svake sumnje se može zaključiti da je bilo potrebno unaprediti nezavisnost i samostalnost sudija i tužilaca amandmanima na Ustav. Umesto toga, ponuđenim rešenjima ne samo da se ne postižu ovi ciljevi, već se sudska vlast neposredno potčinjava izvršnoj koja sada na dodatne načine dobija prostor da ograniči rad pravosudnih organa. Zbog toga FHP smatra da je potrebno povući predložene amandmane i uz saglasnost stručne javnosti, pripremiti novi tekst.